МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра психології

ЗАТВЕРДЖУЮ
Декан факультету права, публічного управління та національної безпеки
Віталій ДАНКЕВИЧ
31 серпня 2026

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Етнопсихологія»

Рівень вищої освіти: *Перший (бакалаврський)*

Галузь знань: *05 Соціальні та поведінкові науки*
Спеціальність: 053 Психологія
Освітня програма: Психологія

Житомир - 2026

Розробники: Литвинчук Алла Іванівна, к.психол.н., доцент, завідувачка кафедри психології

Інформація про викладача

Викладач (-і)	Литвинчук Алла Іванівна
Профайл викладача (-ів)	Лінк на сторінку кафедри на сайті університету: Кафедра психології
Контактна інформація	lytvynchukalla@gmail.com
Сторінка курсу в Moodle	
Консультації	Очні та онлайн консультації через Zoom, Viber щовівторка з 13.00 до 15.00

Робоча програма навчальної дисципліни «Етнопсихологія» затверджена на засіданні кафедри психології
Протокол від "25" серпня 2026 р. № 2
Завідувач кафедри _____ Алла ЛИТВИНЧУК
Погоджено із гарантом освітньої програми «Психологія»
_____ Ірина ГРЕЧУХА

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК) факультету права, публічного управління та національної безпеки
Протокол від "31" серпня 2026 р. № 1
Голова НМК _____ Леся ВАСИЛЕНКО

1. Опис навчальної дисципліни

<table>
<tr><td rowspan="2">Найменування показників</td><td rowspan="2">Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь</td><td colspan="2">Характеристика навчальної дисципліни</td></tr>
<tr><td>денна форма</td><td>заочна форма</td></tr>
<tr><td rowspan="11">Загальна кількість кредитів – 4

годин - 120

змістових модулів – 2</td><td>Галузь знань
05 Соціальні та поведінкові науки _____</td><td colspan="2">Вибіркова</td></tr>
<tr><td rowspan="4">Спеціальність
053 Психологія</td><td colspan="2">Рік підготовки:</td></tr>
<tr><td>4-й</td><td>--й</td></tr>
<tr><td colspan="2">Семестр</td></tr>
<tr><td>7-й</td><td>--й</td></tr>
<tr><td rowspan="7">Рівень вищої освіти:
Перший (бакалаврський)</td><td colspan="2">Лекції</td></tr>
<tr><td>22 год.</td><td>- год</td></tr>
<tr><td colspan="2">Практичні</td></tr>
<tr><td>26 год.</td><td>- год.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Лабораторні</td></tr>
<tr><td>- год.</td><td>- год.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Самостійна робота</td></tr>
<tr><td>72 год.</td><td>- год.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Форма підсумкового контролю:</td></tr>
<tr><td colspan="2">залік</td></tr>
</table>

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни «Етнопсихологія» є формування у здобувачів вищої освіти системного уявлення про психологічні закономірності функціонування етнічних і культурних спільнот, особливості етнічної та культурної ідентичності особистості, механізми міжетнічної та міжкультурної взаємодії, а також розвиток здатності враховувати етнокультурні чинники у професійній діяльності психолога.

Завдання:

- засвоєння основних понять, категорій та теоретичних підходів етнопсихології;
- формування уявлень про історію становлення та сучасні напрями етнопсихологічних і кроскультурних досліджень;
- розкриття психологічних механізмів формування етнічної, національної та культурної ідентичності;
- аналіз особливостей етнічної соціалізації особистості та міжпоколінної передачі культурних норм і цінностей;
- вивчення психологічних особливостей міжетнічного та міжкультурного сприймання і взаємодії;
- формування здатності критично аналізувати етнічні стереотипи, упередження, дискримінаційні установки та механізми їх виникнення;

- засвоєння психологічних основ конструктивної міжкультурної комунікації та запобігання міжгруповим конфліктам;
- ознайомлення з психологічними закономірностями міграції, акультурації, адаптації та інтеграції особистості в новому культурному середовищі;
- розвиток культурної чутливості та професійної компетентності психолога у роботі з представниками різних етнічних і культурних груп;
- формування толерантного, етичного та недискримінаційного ставлення до культурного різноманіття.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів таких компетентностей:

а) інтегральної: Здатність в складних умовах трансформацій сучасного суспільства розв'язувати складні завдання та проблеми у сфері психології, що передбачає необхідність комплексного застосування психологічних теорій та методів.

б) загальних (ЗК):

ЗК8. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК9. Здатність працювати в команді.

ЗК11. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій.

ЗК13. Здатність толерантного та етичного ставлення до різноманіття.

в) спеціальних/фахових (СК/ФК):

СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.

СК2. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.

СК11. Здатність дотримуватися норм професійної етики.

СК13. Здатність до безоціночного ставлення та конструктивної взаємодії в умовах виконання професійної діяльності.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН 4. Робити самостійні висновки на основі аналізу наукових джерел, обґрунтовувати власну позицію.

ПРН 10. Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання з урахуванням особливостей співрозмовника.

ПРН 13. Ефективно взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові особливості.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен

знати:

- предмет, завдання, категоріальний апарат та основні напрями сучасної етнопсихології;
- основні етапи розвитку етнопсихологічних та кроскультурних досліджень;
- психологічний зміст понять етнос, культура, етнічність, етнічна та національна ідентичність;
- закономірності етнічної соціалізації та формування етнокультурної ідентичності;
- психологічні механізми міжгрупового сприймання та категоризації;
- природу етнічних стереотипів, упереджень, соціальної дистанції та дискримінації;
- психологічні особливості міжкультурної комунікації;
- основні моделі акультурації, культурної адаптації та інтеграції;
- психологічні особливості міграційного досвіду, вимушеного переміщення та культурної адаптації;
- етичні принципи та засади культурно чутливої професійної діяльності психолога.

вміти:

- застосовувати понятійний апарат етнопсихології для аналізу психологічних явищ;
- аналізувати поведінку особистості та групи з урахуванням соціокультурного контексту;
- розрізняти наукове знання про етнокультурні відмінності та стереотипні узагальнення;
- критично оцінювати інформацію про етнічні та культурні групи;
- аналізувати прояви стереотипізації, упереджень і дискримінації у міжгруповій взаємодії;
- визначати психологічні чинники міжкультурних непорозумінь і конфліктів;
- враховувати культурні особливості клієнта у професійній комунікації психолога;
- аналізувати процеси акультурації та психологічної адаптації особистості;
- добирати етичні та культурно чутливі способи професійної взаємодії з представниками різних груп;
- аргументовано обговорювати проблемні питання етнічної та культурної психології, уникаючи стигматизації та дискримінаційних суджень.

Під час вивчення навчальної дисципліни здобувачі вищої освіти зможуть отримати додатково такі soft skills:

- критичне та аналітичне мислення;
- культурну чутливість;
- толерантність до невизначеності та різноманіття;
- навички міжкультурної комунікації;
- емпатійне слухання;

- командну взаємодію;
- аргументацію та ведення конструктивної дискусії;
- рефлексивність та усвідомлення власних стереотипів і упереджень.

Вивчення дисципліни «Етнопсихологія» передбачає наявність базових знань із загальної психології, соціальної психології та особливостей суспільного розвитку.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретичні основи етнопсихології та психологія етнокультурної ідентичності

Тема 1. Етнопсихологія як галузь психологічного знання

1. Предмет, об'єкт, завдання та структура етнопсихології.
2. Місце етнопсихології у системі психологічних наук.
3. Співвідношення етнопсихології, культурної та кроскультурної психології.
4. Основні категорії етнопсихології: етнос, культура, етнічність, нація, етнічна група.
5. Методологічні принципи етнопсихологічного дослідження.

Тема 2. Становлення та сучасні напрями етнопсихології

1. Передумови виникнення етнопсихологічного знання.
2. Розвиток етнопсихологічних ідей у зарубіжній психології.
3. Розвиток етнопсихологічної думки в Україні.
4. Культурно-психологічний та кроскультурний підходи.
5. Сучасні тенденції й проблеми етнопсихологічних досліджень.

Тема 3. Культура як чинник психічного розвитку та поведінки

1. Психологічне розуміння культури.
2. Культурні цінності, норми та соціальні практики.
3. Культура і формування особистості.
4. Універсальне та культурно специфічне у психіці людини.
5. Психологічні виміри культурних відмінностей та межі їх інтерпретації.

Тема 4. Етнічна та національна ідентичність особистості

1. Поняття соціальної, культурної, етнічної та національної ідентичності.
2. Структура та функції етнічної ідентичності.
3. Формування і трансформація етнічної ідентичності.
4. Множинна та бікультурна ідентичність.

5. Кризи та трансформації ідентичності в умовах суспільних змін.

Тема 5. Етнічна соціалізація та міжпоколінна передача культури

1. Сутність і механізми етнічної соціалізації.
2. Родина як середовище засвоєння етнокультурного досвіду.
3. Освітнє середовище, громада та медіа у процесі етнічної соціалізації.
4. Мова, традиції, символи та колективна пам'ять як чинники ідентичності.
5. Міжпоколінна передача культурних норм і цінностей.

Змістовий модуль 2. Психологія міжетнічної та міжкультурної взаємодії

Тема 6. Етнічні стереотипи, упередження та дискримінація

1. Психологічні механізми соціальної категоризації.
2. Поняття та функції етнічних стереотипів.
3. Упередження та соціальна дистанція.
4. Дискримінація, стигматизація та мова ворожнечі.
5. Психологічні підходи до зменшення упереджень і розвитку толерантності.

Тема 7. Міжгрупові відносини та етнічні конфлікти

1. Психологія «своєї» та «чужої» групи.
2. Соціальна ідентичність та міжгрупове порівняння.
3. Психологічні чинники міжетнічної напруженості.
4. Причини та динаміка міжгрупових конфліктів.
5. Психологічні засоби розвитку конструктивної міжгрупової взаємодії.

Тема 8. Психологія міжкультурної комунікації

1. Поняття та структура міжкультурної комунікації.
2. Вербальні та невербальні культурні відмінності.
3. Комунікативні бар'єри у міжкультурній взаємодії.
4. Культурні помилки атрибуції та інтерпретації поведінки.
5. Культурна компетентність та культурна чутливість.

Тема 9. Міграція, акультурація та психологічна адаптація

1. Психологічні аспекти міграції та зміни культурного середовища.
2. Поняття акультурації та основні акультураційні стратегії.
3. Культурний шок та акультураційний стрес.
4. Психологічна адаптація мігрантів, біженців та вимушено переміщених осіб.
5. Чинники психологічної стійкості, інтеграції та соціальної підтримки.

Тема 10. Етнокультурна компетентність у професійній діяльності психолога

1. Культурна чутливість як складова професійної компетентності психолога.
2. Вплив культурного контексту на психологічну діагностику та інтерпретацію результатів.
3. Урахування етнокультурних особливостей у психологічному консультуванні та психоедукації.
4. Професійні упередження психолога та їх рефлексія.
5. Етичні засади психологічної роботи у культурно різноманітному середовищі.

4. Структура навчальної дисципліни

Назва теми	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
		лекції	практ.	лаб	сам.р.		лекції	практ.	лаб	сам.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Змістовий модуль 1. Теоретичні засади етнопсихології та етнокультурна ідентичність										
Тема 1. Етнопсихологія як галузь психологічного знання	10	2	2		6					
Тема 2. Становлення та сучасні напрями етнопсихології	10	2	2		6					
Тема 3. Культура як чинник психічного розвитку та поведінки	12	2	2		8					
Тема 4. Етнічна та національна ідентичність особистості	12	2	4		6					
Тема 5. Етнічна соціалізація та міжпоколінна передача культури	12	2	2		8					

Разом за змістовним модулем 1	56	10	12		34					
Змістовий модуль 2. Психологія міжетнічної та міжкультурної взаємодії										
Тема 6. Етнічні стереотипи, упередження та дискримінація	12	2	4		6					
Тема 7. Міжгрупові відносини та етнічні конфлікти	12	2	2		8					
Тема 8. Психологія міжкультурної комунікації	12	2	4		6					
Тема 9. Міграція, акультурація та психологічна адаптація	14	4	2		8					
Тема 10. Етнокультурна компетентність у професійній діяльності психолога	14	2	2		10					
Разом за змістовним модулем 2	64	12	14		38					
Усього годин	120	22	26		72					

5. Теми практичних/лабораторних занять

Назва теми	Кількість годин	
	Денна форма	Заочна форма
Тема 1. Етнопсихологія як галузь психологічного знання 1. Предмет, завдання та основні категорії етнопсихології. 2. Співвідношення етнопсихології, культурної та кроскультурної психології. 3. Аналіз прикладів етнопсихологічних проблем у професійній діяльності психолога.	2	
Тема 2. Становлення та сучасні напрями етнопсихології 1. Основні етапи розвитку етнопсихологічного знання. 2. Зарубіжні та вітчизняні традиції етнопсихологічних досліджень. 3. Порівняльний аналіз сучасних підходів у культурній та кроскультурній психології.	2	

Тема 3. Культура як чинник психічного розвитку та поведінки 1. Культурні цінності, норми та соціальні практики. 2. Аналіз впливу культури на поведінку та міжособистісну взаємодію. 3. Універсальні та культурно специфічні психологічні прояви.	2	
Тема 4. Етнічна та національна ідентичність особистості 1. Структура та функції етнічної ідентичності. 2. Чинники формування і трансформації етнічної та національної ідентичності. 3. Аналіз кейсів множинної, бікультурної та кризової ідентичності. 4. Саморефлексія культурної та соціальної ідентичності особистості.	4	
Тема 5. Етнічна соціалізація та міжпоколінна передача культури 1. Механізми етнічної соціалізації. 2. Роль родини, освітнього середовища та медіа у засвоєнні культурних норм. 3. Аналіз міжпоколінної передачі культурних цінностей і традицій.	2	
Тема 6. Етнічні стереотипи, упередження та дискримінація 1. Психологічні механізми формування стереотипів та упереджень. 2. Аналіз проявів соціальної дистанції, стигматизації та дискримінації. 3. Виявлення стереотипних суджень у медіа та повсякденній комунікації. 4. Психологічні способи зменшення упереджень і розвитку толерантності.	4	
Тема 7. Міжгрупові відносини та етнічні конфлікти 1. Психологія «своєї» та «чужої» групи. 2. Аналіз чинників міжгрупової напруженості та конфліктів. 3. Розбір кейсів конструктивної та деструктивної міжгрупової взаємодії.	2	
Тема 8. Психологія міжкультурної комунікації 1. Вербальні та невербальні особливості міжкультурної комунікації. 2. Комунікативні бар'єри та культурні помилки атрибуції. 3. Аналіз ситуацій міжкультурного непорозуміння. 4. Практичні техніки культурно чутливої комунікації.	4	
Тема 9. Міграція, акультурація та психологічна адаптація 1. Психологічні наслідки зміни культурного середовища. 2. Аналіз стратегій акультурації. 3. Розбір кейсів адаптації мігрантів, біженців та внутрішньо переміщених осіб.	2	
Тема 10. Етнокультурна компетентність у професійній діяльності психолога 1. Культурна чутливість у роботі психолога. 2. Вплив культурного контексту на психологічне консультування та психодіагностику. 3. Аналіз професійних кейсів із позицій етики, недискримінації та культурної компетентності.	2	
Всього	**26**	-

6. Самостійна робота

Назва теми та види завдань	Кількість годин	
Тема 1. Етнопсихологія як галузь психологічного знання 1. Опрацювання базових понять етнопсихології, культурної та кроскультурної психології - підготовка структурованого конспекту. 2. Порівняння предмета і завдань етнопсихології та суміжних психологічних дисциплін - складання порівняльної таблиці. 3. Аналіз актуальних проблем етнопсихології у сучасному суспільстві - підготовка короткої доповіді. **Кейс для самостійної роботи 1:** «Чи можна пояснювати поведінку людини лише її етнічною належністю?» - письмове аргументоване обґрунтування.	6	

Тема 2. Становлення та сучасні напрями етнопсихології 1. Опрацювання основних етапів становлення етнопсихології - створення хронологічної схеми. 2. Підготовка повідомлення про внесок одного із представників вітчизняної або зарубіжної етнопсихології. 3. Порівняльний аналіз етнопсихологічного, культурно-психологічного та кроскультурного підходів - аналітична таблиця. **Кейс для самостійної роботи 2:** аналіз наукового дослідження з етнопсихологічної або кроскультурної проблематики за заданими критеріями.	6	
Тема 3. Культура як чинник психічного розвитку та поведінки 1. Аналіз понять культурних норм, цінностей і соціальних практик - підготовка тез. 2. Опрацювання сучасних моделей культурних відмінностей - аналітичний огляд. 3. Підготовка есе «Культура як контекст розвитку особистості». 4. Пошук і критичний аналіз прикладів культурно зумовленої поведінки у повсякденній взаємодії. **Кейс для самостійної роботи 3:** визначення культурних і ситуаційних чинників поведінки учасників запропонованої соціальної ситуації.	8	
Тема 4. Етнічна та національна ідентичність особистості 1. Опрацювання теоретичних підходів до етнічної та соціальної ідентичності - підготовка аналітичного конспекту. 2. Складання схеми чинників формування етнічної ідентичності. 3. Підготовка рефлексивного есе «Множинна ідентичність сучасної людини». **Кейс для самостійної роботи 4:** аналіз ситуації зміни або кризи етнокультурної ідентичності особистості.	6	
Тема 5. Етнічна соціалізація та міжпоколінна передача культури 1. Аналіз ролі родини у формуванні етнокультурної ідентичності - підготовка доповіді. 2. Дослідження впливу освіти, медіа та громади на етнічну соціалізацію - аналітична записка. 3. Аналіз ролі мови, традицій, символів і колективної пам’яті у міжпоколінній передачі культури. 4. Підготовка мініпроєкту «Механізми передачі культурних цінностей між поколіннями». **Кейс для самостійної роботи 5:** аналіз прикладу міжпоколінних відмінностей у ставленні до етнокультурних традицій.	8	
Тема 6. Етнічні стереотипи, упередження та дискримінація 1. Опрацювання психологічних механізмів стереотипізації та упереджень - складання структурної схеми. 2. Пошук і критичний аналіз прикладів етнічних стереотипів у медіа та соціальних мережах. 3. Підготовка есе «Межа між культурним узагальненням і стереотипізацією». **Кейс для самостійної роботи 6:** аналіз ситуації упередженого або дискримінаційного ставлення та визначення можливих психологічних способів реагування.	6	
Тема 7. Міжгрупові відносини та етнічні конфлікти 1. Опрацювання теорії соціальної ідентичності та механізмів поділу на «своїх» і «чужих» - аналітичний конспект. 2. Аналіз психологічних чинників міжгрупової напруженості - підготовка доповіді. 3. Порівняння конструктивних і деструктивних стратегій міжгрупової взаємодії. 4. Підготовка аналітичної записки про роль міжгрупового контакту у зменшенні упереджень. **Кейс для самостійної роботи 7:** психологічний аналіз запропонованої ситуації міжгрупового конфлікту.	8	
Тема 8. Психологія міжкультурної комунікації 1. Опрацювання особливостей вербальної та невербальної комунікації у різних культурних контекстах. 2. Складання таблиці типових бар’єрів міжкультурної комунікації. 3. Аналіз культурних помилок атрибуції - письмова робота.	6	

Кейс для самостійної роботи 8: розроблення рекомендацій для конструктивної комунікації у ситуації міжкультурного непорозуміння.		
Тема 9. Міграція, акультурація та психологічна адаптація 1. Опрацювання основних моделей акультурації - складання порівняльної таблиці. 2. Аналіз понять культурного шоку, акультураційного стресу та психологічної адаптації. 3. Підготовка доповіді про психологічні особливості адаптації мігрантів, біженців або внутрішньо переміщених осіб. 4. Аналіз чинників ризику та ресурсів психологічної адаптації у новому соціокультурному середовищі. **Кейс для самостійної роботи 9:** визначення можливих акультураційних стратегій та ресурсів психологічної підтримки у запропонованій ситуації міграції або вимушеного переміщення.	8	
Тема 10. Етнокультурна компетентність у професійній діяльності психолога 1. Опрацювання поняття культурної компетентності психолога - підготовка аналітичного конспекту. 2. Аналіз впливу культурного контексту на психологічну діагностику та інтерпретацію результатів. 3. Підготовка рекомендацій щодо культурно чутливого психологічного консультування. 4. Аналіз професійних ризиків, пов'язаних із власними стереотипами та упередженнями психолога. 5. Підготовка есе «Етичні межі врахування культурних особливостей клієнта у роботі психолога». **Кейс для самостійної роботи 10:** розроблення алгоритму дій психолога у професійній ситуації, що потребує врахування етнокультурного контексту клієнта.	10	
Всього	72	

7. Методи навчання

Методи навчання пропонуються розробником, виходячи з академічної автономії викладача, та відображають фактичну роботу зі здобувачами вищої освіти.

Під час викладання навчальної дисципліни «Етнопсихологія» використовуються вербальні методи навчання, зокрема лекція, пояснення, бесіда та дискусія; метод проблемного навчання; метод перевернутого класу та змішаного навчання; наочні методи, що передбачають демонстрацію, ілюстрацію та використання мультимедійних матеріалів; практичні методи, орієнтовані на виконання аналітичних, творчих і прикладних завдань; ситуаційний метод; кейс-метод для аналізу ситуацій міжетнічної та міжкультурної взаємодії; метод аналізу критичних ситуацій; метод групової дискусії та дебатів; метод командної роботи та мозкового штурму; рефлексивні методи, спрямовані на усвідомлення власних культурних установок, стереотипів та упереджень; метод проєктного навчання; метод аналізу медіаматеріалів та соціокультурних ситуацій; методи самостійної роботи, що включають опрацювання та анотування наукових джерел, підготовку аналітичних таблиць, доповідей, есе, презентацій, виконання кейсових і творчих завдань.

8. Форми контролю і методи оцінювання

Контроль та оцінювання результатів навчання з дисципліни «Етнопсихологія» здійснюються на засадах прозорості, об'єктивності, систематичності, академічної доброчесності та орієнтації на досягнення програмних результатів навчання. У процесі вивчення дисципліни застосовуються поточний та підсумковий контроль. Оцінювання відвідування лекційних занять не здійснюється.

Поточний контроль проводиться під час практичних занять та у процесі виконання самостійної роботи. Він передбачає оцінювання усних відповідей, участі у змістових дискусіях, виконання аналітичних і ситуаційних завдань, розв'язання кейсів, аналізу наукових джерел, медіаматеріалів та соціокультурних ситуацій, підготовки есе, доповідей, презентацій, аналітичних таблиць, мініпроєктів, рефлексивних завдань та інших видів індивідуальної і командної роботи. Особлива увага приділяється здатності здобувача застосовувати теоретичні положення етнопсихології до аналізу реальних ситуацій міжкультурної та міжгрупової взаємодії, аргументувати власну позицію, критично оцінювати стереотипні судження та демонструвати культурно чутливий і недискримінаційний підхід.

У межах поточного контролю можуть застосовуватися елементи формувального оцінювання. Формувальне оцінювання спрямоване на усвідомлення здобувачем власного прогресу, сильних сторін і напрямів подальшого професійного розвитку.

З метою наближення оцінювання до реальних професійних завдань психолога застосовуються елементи автентичного оцінювання, що передбачають виконання практико-орієнтованих завдань: аналіз випадків міжкультурного непорозуміння, виявлення стереотипізації та дискримінаційних практик, розроблення рекомендацій щодо культурно чутливої комунікації, аналіз ситуацій міграції та акультурації, а також розв'язання професійних кейсів, пов'язаних із взаємодією психолога з клієнтами різного етнокультурного походження.

Завдання періодичного контролю спрямовані на перевірку здатності аналізувати, порівнювати, інтерпретувати та застосовувати їх у професійно орієнтованих ситуаціях.

Підсумковий контроль здійснюється у формі заліку. Підсумкова оцінка формується на основі результатів поточного та періодичного контролю відповідно до визначеної системи розподілу балів. При підсумковому оцінюванні враховується рівень засвоєння теоретичних знань, здатність застосовувати категоріально-понятійний апарат етнопсихології, аналізувати етнопсихологічні та міжкультурні явища, аргументувати висновки, використовувати наукові джерела,

демонструвати критичне мислення, культурну чутливість, етичність та здатність уникати необґрунтованих етнічних узагальнень і стереотипізації.

Основними критеріями оцінювання результатів навчання є повнота та правильність розуміння теоретичного матеріалу; володіння понятійним апаратом дисципліни; здатність встановлювати зв'язки між теоретичними положеннями та практичними ситуаціями; обґрунтованість і логічність висновків; здатність до критичного аналізу інформації та наукових джерел; самостійність виконання завдань; коректність використання психологічної термінології; здатність розглядати поведінку особистості й групи з урахуванням культурного контексту; дотримання принципів толерантності, недискримінації та професійної етики; якість представлення результатів індивідуальної або командної роботи.

Високий рівень виконання завдання передбачає повне і системне володіння матеріалом, аргументоване застосування наукових концепцій, самостійність аналізу, критичне осмислення альтернативних позицій, використання релевантних наукових джерел та здатність запропонувати обґрунтоване вирішення професійно орієнтованої ситуації. Достатній рівень характеризується правильним розумінням основного змісту, здатністю застосовувати теоретичні положення та аргументувати висновки за наявності окремих неточностей. Середній рівень передбачає засвоєння основних понять і положень дисципліни, але часткову самостійність аналізу, недостатню аргументацію або труднощі з перенесенням знань у практичну ситуацію. Низький рівень характеризується фрагментарністю знань, суттєвими змістовими помилками, відсутністю обґрунтованого аналізу або неспроможністю застосувати засвоєний матеріал до поставленого завдання.

Результати навчання, здобуті у неформальній та/або інформальній освіті, можуть бути визнані відповідно до чинного в Поліському національному університеті порядку. До визнання можуть подаватися результати навчання, отримані в межах сертифікованих онлайн-курсів, тренінгів, вебінарів, літніх шкіл, міжнародних освітніх програм та інших форм навчання, зміст і результати яких відповідають окремим темам, компетентностям або програмним результатам навчання дисципліни. Підтвердженням можуть бути сертифікат, цифровий бейдж, документ про завершення курсу, портфоліо виконаних завдань або інші підтверджувальні матеріали. Рішення про визнання результатів приймається на підставі їх змістової відповідності результатам навчання дисципліни.

Під час виконання всіх видів навчальних і контрольних завдань здобувачі вищої освіти зобов'язані дотримуватися принципів академічної доброчесності. Не допускаються академічний плагіат, фабрикація та фальсифікація даних, списування, неправомірне використання чужих робіт, представлення результатів

колективної роботи як індивідуальних без відповідного зазначення внеску учасників, а також інші форми академічної недоброчесності.

Використання генеративного штучного інтелекту та інших цифрових інструментів під час виконання навчальних завдань допускається лише в межах, визначених викладачем для конкретного виду роботи. Здобувач повинен критично перевіряти достовірність згенерованої інформації, не використовувати штучний інтелект як заміну власного аналізу та, у разі його змістового використання, зазначати факт і спосіб такого використання відповідно до вимог викладача. Відповідальність за зміст, достовірність, коректність посилань та оригінальність поданої роботи несе здобувач вищої освіти.

9. Питання для підсумкового контролю

1. Предмет, об’єкт і завдання етнопсихології.
2. Місце етнопсихології у системі психологічних наук.
3. Співвідношення етнопсихології, культурної та кроскультурної психології.
4. Основні категорії етнопсихології.
5. Поняття етносу та етнічної групи у психології.
6. Психологічне розуміння культури.
7. Основні етапи становлення етнопсихології.
8. Розвиток етнопсихологічних ідей у зарубіжній психології.
9. Розвиток етнопсихологічної думки в Україні.
10. Сучасні напрями етнопсихологічних і кроскультурних досліджень.
11. Методологічні принципи етнопсихологічного дослідження.
12. Проблема універсального та культурно специфічного у психіці людини.
13. Культурні цінності та їх психологічне значення.
14. Культурні норми та соціальні практики як чинники поведінки.
15. Вплив культури на формування особистості.
16. Основні підходи до вивчення культурних відмінностей.
17. Поняття соціальної, культурної, етнічної та національної ідентичності.
18. Структура етнічної ідентичності.
19. Функції етнічної ідентичності.
20. Чинники формування етнічної та національної ідентичності.
21. Множинна та бікультурна ідентичність.
22. Криза та трансформація етнічної ідентичності.
23. Поняття етнічної соціалізації.
24. Основні механізми етнічної соціалізації.
25. Роль родини у формуванні етнокультурної ідентичності.
26. Роль освіти, громади та медіа у процесі етнічної соціалізації.

27. Значення мови, традицій, символів та колективної пам’яті у формуванні ідентичності.
28. Міжпоколінна передача культурних норм і цінностей.
29. Психологічні механізми соціальної категоризації.
30. Поняття та функції етнічних стереотипів.
31. Психологічна природа упереджень.
32. Соціальна дистанція у міжетнічних відносинах.
33. Стигматизація та дискримінація як психологічні явища.
34. Мова ворожнечі та її психологічні наслідки.
35. Психологічні способи зменшення упереджень і стереотипізації.
36. Психологія поділу на «свою» та «чужу» групу.
37. Теорія соціальної ідентичності та її значення для розуміння міжгрупових відносин.
38. Психологічні чинники міжетнічної напруженості.
39. Причини та динаміка міжетнічних і міжгрупових конфліктів.
40. Психологічні умови конструктивної міжгрупової взаємодії.
41. Поняття та структура міжкультурної комунікації.
42. Вербальні та невербальні особливості міжкультурної комунікації.
43. Основні бар’єри міжкультурної комунікації.
44. Культурні помилки атрибуції та інтерпретації поведінки.
45. Культурна компетентність і культурна чутливість.
46. Психологічні аспекти міграції та зміни культурного середовища.
47. Поняття акультурації та основні стратегії акультурації.
48. Культурний шок, акультураційний стрес і психологічна адаптація.
49. Психологічні особливості адаптації мігрантів, біженців та внутрішньо переміщених осіб.
50. Етнокультурна компетентність психолога та етичні принципи професійної роботи у культурно різноманітному середовищі.

10. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

<table>
<tr><td colspan="8">Поточний та періодичний контроль</td><td rowspan="2">Індивідуальне самостійне завдання</td><td rowspan="3">Підсумковий контроль (залік)</td><td rowspan="3">Сума балів</td></tr>
<tr><td colspan="4">Змістовний модуль 1</td><td colspan="4">Змістовний модуль 2</td></tr>
<tr><td>Т1</td><td>Т2</td><td>Т3</td><td>Т4</td><td>Т5</td><td>Т6</td><td>Т7</td><td>Т8</td></tr>
<tr><td>5</td><td>5</td><td>5</td><td>5</td><td>5</td><td>5</td><td>5</td><td>5</td><td rowspan="2">5</td><td rowspan="2">5</td><td rowspan="2">100</td></tr>
<tr><td colspan="4">Контрольна робота за змістовним модулем 1 – 5</td><td colspan="4">Контрольна робота за змістовним модулем 2 – 5</td></tr>
</table>

Примітка: Контрольна робота за змістовим модулем здійснюється у формі письмових тестових завдань після завершення вивчення навчального матеріалу кожного змістового модуля. Тестові письмові завдання для модульних контрольних робіт складаються з 20

тестових завдань і відповідають змісту навчального матеріалу модуля. За кожну правильну відповідь на одне тестове завдання студент отримує 1 бал.
Примітка: лекції не оцінюються

Шкала оцінювання: університетська 100-бальна та національна

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Для заліку
90-100	Зараховано
75-89	
60-74	
менше 60	Не зараховано

11. Ключові терміни навчальної дисципліни

№	Термін	Відповідник англійською мовою
1	Етнопсихологія	Ethnopsychology
2	Етнічна ідентичність	Ethnic identity
3	Національна ідентичність	National identity
4	Культурна ідентичність	Cultural identity
5	Етнічний стереотип	Ethnic stereotype
6	Упередження	Prejudice
7	Міжкультурна комунікація	Intercultural communication
8	Акультурація	Acculturation
9	Культурна адаптація	Cultural adaptation
10	Культурна компетентність	Cultural competence

12. Рекомендована література

Основна

1. . Шмаленко, Ю. І., Будяченко, О. М., & Афонін, Д. С. (2026). Етнопсихологія: навчально-методичний посібник.
2. Poortinga Y. H. Concept and Method in Cross-Cultural and Cultural Psychology. Cambridge : Cambridge University Press, 2021. 84 p. DOI: 10.1017/9781108908320.
3. Wagoner B., Christensen B. A., Demuth C. (eds.). Culture as Process: A Tribute to Jaan Valsiner. Cham : Springer, 2021. 476 p. DOI: 10.1007/978-3-030-77892-7.
4. Wolfradt U., Allolio-Näcke L., Ruppel P. S. (eds.). Cultural Psychology: An Introduction. Wiesbaden : Springer, 2024. 433 p. DOI: 10.1007/978-3-658-45155-4.
5. Бойко, О. П., & Повалій, Т. Л. (2026). Етнопсихологія та психологія релігії.
6. Бровендер, О. О., & Завацька, Н. Є. (2026). Етнопсихологія.
7. Карнаух, Л. П. Етнопсихологія.

8. Купчишина В. Ч. Етнопсихологія : навчально-методичний посібник. Хмельницький : Видавництво НАДПСУ, 2021.
9. Савицька О. В., Співак Л. М. Етнопсихологія : навчальний посібник. Київ : Каравела, 2022. 264 с.
10. Чикур Л. Формування національної ідентичності студентів в умовах повномасштабної війни. Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 12. Психологічні науки. 2023. № 22 (67). DOI: 10.31392/UDU-nc.series12.2023.22(67).10.

Додаткова

1. Amodio D. M., Cikara M. The Social Neuroscience of Prejudice. Annual Review of Psychology. 2021. Vol. 72. P. 439–469. DOI: 10.1146/annurev-psych-010419-050928.
2. Dankevych, V., Kolomiiets, T., & Lytvynchuk, A. (2023). Mental health of rural communities in wartime conditions. *Věda a perspektivy*, *6*, 25.
3. Dennis K. N., Berry J. W. Acculturation. The Wiley Blackwell Encyclopedia of Sociology. 2022. DOI: 10.1002/9781405165518.wbeosa007.pub2.
4. Esses V. M. Prejudice and Discrimination Toward Immigrants. Annual Review of Psychology. 2021. Vol. 72. P. 503–531. DOI: 10.1146/annurev-psych-080520-102803.
5. González R., Carvacho H., Jiménez-Moya G. Psychology and Indigenous People. Annual Review of Psychology. 2022. Vol. 73. P. 431–459. DOI: 10.1146/annurev-psych-012921-045304.
6. Kiang L., Stein G. L., Juang L. P. Ethnic and racial identity of immigrants and effects on mental health. Current Opinion in Psychology. 2022. Vol. 47. Article 101424. DOI: 10.1016/j.copsyc.2022.101424.
7. Paluck E. L., Porat R., Clark C. S., Green D. P. Prejudice Reduction: Progress and Challenges. Annual Review of Psychology. 2021. Vol. 72. P. 533–560. DOI: 10.1146/annurev-psych-071620-030619.
8. Джежик, О. В., Шмаленко, Ю. І., & Самара, О. Є. (2025). ЕТНОПСИХОЛОГІЯ КОНФЛІКТІВ У КОНТЕКСТІ ІСТОРІЇ ПСИХОЛОГІЇ: ІНДИВІДУАЛЬНІ ВІДМІННОСТІ ТА МОЖЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО КОНСУЛЬТУВАННЯ, ПСИ ХОТЕРАПІЇ, ПСИХОПРОФІЛАКТИКИ, СКЛАДАННЯ ТРЕНІНГОВИХ ТА ПСИХОКОРЕКЦІЙНИХ ПРОГРАМ. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Психологія*, (3), 7-11.

9. Коломієць, Т. В., Литвинчук, А. І., & Можаровська, Т. В. (2023). Інноваційні технології професійної підготовки психологів у країнах ЄС: досвід для України. *Академічні візії*, (18).
10. Крюкова М. А., Форманюк Ю. В. Етнопсихологія : навчально-методичний посібник. Одеса : Фенікс, 2020.
11. Кулакова, Л. М. (2022). Психологічні особливості етнічної ідентичності та самосвідомості у юнацькому віці.
12. Лозова, О., Ткаченко, О., Кириченко, В., Васильченко, О., Данилюк, В., Березін, А., ... & Маврік, Б. (2024). ПСИХОСЕМАНТИКА ЕТНОНАЦІОНАЛЬНОГО СПРИЙНЯТТЯ УКРАЇНЦІВ. *Рекомендовано до друку вченою радою Житомирського державного університету ім. Івана Франка (протокол № 15 від 30.08. 2024 року)*, 27.
13. Марченко, О. Г. (2023). ETHNOPSYCHOLOGICAL EDUCATION AS A WAY OF PRESERVING OF THE NATIONAL SPIRITUAL HERITAGE ЕТНОПСИХОЛОГІЧНА ОСВІТА ЯК СПОСІБ ЗБЕРЕЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ДУХОВНОЇ СПАДЩИНИ. *КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА ТА ЇЇ ЗБЕРЕЖЕННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ Й КОНФЛІКТІВ: ДОСВІД УКРАЇНИ ТА ІНШИХ КРАЇН*, 39.
14. Марченко, О., Шиліна, А., & Чепелєва, Н. (2025). Емпіричні методи в загально-психологічних, соціально-політичних та етнопсихологічних дослідженнях.
15. Павленко В. М. Етнопсихологія : підручник. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2019. 448 с.

15. Електронні інформаційні ресурси

1. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського https://www.nbuv.gov.ua/
2. Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого https://www.nlu.org.ua/
3. American Psychological Association (APA) https://www.apa.org/
4. APA Dictionary of Psychology https://dictionary.apa.org/
5. Cultural Diversity & Ethnic Minority Psychology https://www.apa.org/pubs/journals/cdp
6. Ethnicity, Race, and Cultural Affairs, American Psychological Association https://www.apa.org/pi/oema/
7. Coursera https://www.coursera.org/
8. Prometheus https://prometheus.org.ua/
9. Дія.Освіта https://osvita.diia.gov.ua/